

Для службового користування
Прим. № _____

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
(Мінфін)

вул. Грушевського, 12/2, м. Київ, 01008, тел. (044) 206-59-47, 206-59-48, факс 425-90-26
E-mail: infomf@minfin.gov.ua Код ЄДРПОУ 00013480

06.04.2018 № _____
На № _____ від _____

**Прем'єр-міністру України
Гройсману В. Б.
ОСОБИСТО**

**Державний бюджет 2018:
статус, перспективи та
ризики виконання**

Шановний Володимире Борисовичу!

Незважаючи на складні передумови, завдяки професійним діям фінансового блоку Уряду, фінансова система країни успішно пройшла перший квартал. Однак спроби політичної дестабілізації з боку членів коаліції, різке скорочення темпів реформ, спроби скомпрометувати вже досягнуті результати у боротьбі із корупцією та невиконання зовнішніх зобов'язань в рамках програм взаємодії з міжнародними партнерами – створюють значні ризики фінансової кризи та вимагають невідкладних та рішучих дій.

Держбюджет 2018

7 грудня 2017 року Верховна Рада України ухвалила Закон України "Про Державний бюджет України на 2018 рік". Розробка бюджету велася із чітким дотриманням графіку, передбаченого Бюджетним Кодексом, та була максимально прозорою та інклузивною. В результаті прийнято реалістичний бюджет, що передбачає фінансування всіх внутрішніх і зовнішніх зобов'язань та забезпечує стабільність фінансової системи.

Довідково:

Прогноз доходів зведеного бюджету на 2018 рік визначений з урахуванням поточного виконання бюджету, змін до податкового та бюджетного законодавства і становить 1 162,2 млрд. грн. в тому числі по загальному фонду зведеного бюджету – 1 064,7 млрд. гривень.

Надходження від приватизації державного майна у 2018 році, як одне з джерел фінансування дефіциту державного бюджету, заплановано на рівні 21,3 млрд. гривень.

З урахуванням фінансових ресурсів Державного бюджету України на 2018 рік загальний обсяг видатків зведеного бюджету та надання кредитів на наступний рік прогнозується в сумі 1 250,2 млрд. гривень, у тому числі по загальному фонду зведеного бюджету – 1 131,3 млрд. гривень.

У тому числі, на захищенні видатки – 917,3 млрд. гривень.

Гранічний обсяг дефіциту державного бюджету на 2018 рік передбачено на рівні 2,4 % ВВП (80,6 млрд. грн.), що відповідає Меморандуму з МВФ та Урядовій політиці щодо укріплення макрофінансової стабільності та зниження боргового навантаження.

Дефіцит загального фонду державного бюджету на 2018 рік, який фінансиється за рахунок запозичень, встановлено законом про бюджет в обсязі 39,2 млрд. грн. при планових показниках:

- державних запозичень в обсязі 215,0 млрд. грн. (внутрішні – 123,8 млрд. грн., зовнішні – 91,2 млрд. грн.);
- погашення державного боргу – 175,7 млрд. грн. (внутрішнього – 114,0 млрд. грн., зовнішнього – 61,7 млрд. грн.).

<u>Державному бюджеті України на 2018 рік передбачено:</u>	
	млрд. грн.
збільшення фонду оплати праці працівників бюджетної сфери (для забезпечення підвищення мінімальної заробітної плати та встановлення її у розмірі 3 723 грн)	37,3
соціальні субвенції	59,9
надання пільг та житлових субсидій населенню	71
придбання твердого палива і скрапленого газу	2,7
видатки Пенсійному фонду	139,3
видатки на охорону здоров'я по зведеному бюджету	115,7
медична субвенція	57,4
освітня субвенція (т.ч. на підвищення заробітної плати педагогічним працівникам на 25% – 6,7 млрд. грн., виплата академічних стипендій студентам, аспірантам та докторантам враховано 4,1 млрд. грн.)	61,7

Результати першого кварталу 2018 року

Виконання бюджету в першому кварталі знаходилося під впливом наслідків неотримання останнього траншу макрофінансової допомоги ЄС в грудні місяці 2017 року, свідомо внесених змін, що розбалансували бюджет, під час коригування Закону «Про державний бюджет України на 2017 рік», а також волатильності валютного курсу та жорсткої політики НБУ, спрямованої на обмеження гривневої ліквідності.

Довідково:

Так, до загального фонду державного бюджету за I квартал 2018 року надійшло 175,5 млрд. грн., розпис виконано на 95,3%, бюджет недоотримав 8,7 млрд. гривень.

податок на прибуток підприємств – надійшло 29,2 млрд. грн., розпис виконано на 133,9% або +7,4 млрд. грн., що зумовлено виключно сплатою податку на прибуток НАК «Нафтогаз України» у зв'язку з виграною судовою справою у Стокгольмському суді проти ПАТ «Газпром» (за принципом першої події);

рентна плата за надра – надійшло 7,6 млрд. грн., розпис виконано на 78,8% або -2,0 млрд. грн. Невиконання розпису обумовлено переплатою по рентній платі за видобування природного газу в сумі 5,3 млрд. грн. на початок 2018 року;

податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (салдо) – надійшло 19,1 млрд. грн., розпис виконано на 73,8% або -6,8 млрд. грн. (на 4,8 млрд. грн., або на 20 відсотків менше ніж за аналогічний період 2017 року).

Недовиконання розпису склалося в результаті відміни системи автоматичного блокування податкових накладних з 1 січня 2018 року шляхом внесення змін до Податкового кодексу України під час затвердження бюджету на 2018 рік. Як наслідок, протягом січня–березня поточного року зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних не відбувалось, що вплинуло на зростання сум відшкодування фіктивного ПДВ з 1 січня 2018 року. За окремими оцінками обсяг відшкодування податку на додану вартість з ознаками фіктивності у першому кварталі становили близько 6 – 6,7 млрд. гривень.

Довідково:

Спроби скасування системи проводилися з літа 2017 року з метою повернення до схем «скруток» та дискредитації системи прозорого відшкодування ПДВ впровадженої Мінфіном, яка позбавила групи інтересів, керівництво Комітету ВРУ з питань податкової та митної політики та Генеральної прокуратури, корупційного заробітку у міліарди гривень на рік. Мінфіну, ціною значних зусиль, такі спроби вдавалося стримувати довгий час. Також нашими спільними зусиллями нам вдалося зупинити проведення норми щодо повернення до корупційної схеми виплати заборгованості по ПДВ облігаціями ВДП замість живих коштів під час внесення змін до державного бюджету.

податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів – надійшло 65,4 млрд. грн., розпис виконано на 97,1% або -2,0 млрд. грн;

акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) – надійшло 11,9 млрд. грн., розпис виконано на 74,7% або -4,0 млрд. грн.

Зниження надходжень по податкам на ЗЕД зумовлено відсутністю системних змін на митниці, активним поверненням старих схем та втручанням у роботу митниці як депутатського корпусу, так і силових органів.

Довідково:

Досі активно функціонують схеми переміщення через митний кордон України різних товарів (газового конденсату, металів, оксиду цинку, риби, посуду, транспортних засобів, обладнання, котлів до центрального опалення, тканини та інших товарів) без сплати податків, переміщення партій товару через митний кордон України шляхом їх подрібнення та ввезення транспортними засобами іноземної реєстрації, несплати акцизного податку на транспортні засоби, постачання на митну територію України тютюнових виробів та діамантів через поштові відправлення тощо.

Так, за рахунок факторів непов'язаних з управлінням митницею (валютний курс, занижені обсяги імпорту тощо) в 2017 року порівняно з 2016 роком додаткові надходження митних платежів виросли на 50 млрд з 69 млрд.

Фактичні бюджетні надходження від ПДВ з ввезених на територію України товарів до загального фонду державного бюджету за 2017 рік становили 250,5 млрд. грн., що становить 113,2 відсотка затвердженого показника на рік (зі змінами). Проти 2016 року надходження податку зросли на 38,1 відсотка, або на 69 млрд. грн. На стан надходжень ПДВ з ввезених на територію України товарів у 2017 році суттєво вплинули наступні фактори:

- збільшення обсягів імпорту товарів (за даними платіжного балансу). За 2017 рік ріст імпорту товарів склав 21,1 відсотка до показника 2016 року, що на 10,5 відсоткових пунктів більше прогнозного показника, врахованого у бюджеті 2017 року (110,6 відсотка);

- середньорічний курс гривні до долара США збільшився на 4,1 відсотка (за даними Національного банку України);
- запровадження оподаткування податком на додану вартість операцій з імпорту природного газу компанією НАК «Нафтогаз України» (за 2017 рік фактичні надходження від НАК «Нафтогаз України» склали 11,3 млрд. грн., при цьому у 2016 році такі надходження були відсутні).

Для збалансування ситуації Мінфіном забезпечені виконання розпису фінансування державного бюджету на перший квартал 2018 року в частині здійснення державних внутрішніх запозичень на 127,5% за рахунок проведення щотижневих аукціонів з розміщення державних цінних паперів на внутрішньому ринку, номінованих як в національній, так і в іноземній валютах.

Завдяки активним зусиллям Мінфіну значно збільшилась присутність на внутрішньому ринку іноземних інвесторів (з 0,7% від загального обсягу портфелю ОВДП на початок 2018 року до 2,0% станом на 28.03.2018), що сприяло як збільшенню попиту на державні цінні папери, так і більш конкурентному ціноутворенню на них.

Разом з тим помісячним розписом фінансування загального фонду державного бюджету на березень 2018 року встановлені планові показники державних зовнішніх запозичень у сумі 56,05 млрд. гривень.

При плануванні такого обсягу розглядалась можливість здійснення у першому кварталі 2018 року випуску облігацій зовнішньої державної позики обсягом до 2 млрд. дол. США.

Проте відсутність прогресу в переговорах з МВФ, політичні заяви керівництва країни які ставлять під сумнів виконання зобов'язань щодо підсилення антикорупційної інфраструктури, на фоні високої волатильності на внутрішньому і зовнішніх ринках капіталу, що зменшило зацікавленість іноземних інвесторів до зобов'язань країн, що розвиваються, зробило вихід України на ринки на таких умовах ризиковим та недоцільним.

Не зважаючи на низькі показники виконання доходів бюджету, Мінфіном було в повному обсязі профінансовано захищені видатки, які становили 197 млрд. грн. із 202 млрд. грн. фактичних видатків першого кварталу (в т. ч. за рахунок використання залишків коштів та залучення коштів ЄСР).

Довідково:

у 1,3 раза (на 8,5 млрд. грн.) до 35,6 млрд. грн. – зросли проти I кварталу 2017 року видатки загального фонду державного бюджету на заробітну плату з нарахуваннями;

на 36,5 відсотка (на 10,4 млрд. грн.), до 38,9 млрд. грн. – зросли видатки на соціальне забезпечення (пенсії, допомоги, стипендії);

на 38,2 відсотків (на 9,8 млрд. грн.) **більше перераховано трансферти Пенсійному фонду;**

на 10,4 відсотка **більше** ніж у першому кварталі 2017 році за січень–березень 2018 року з державного бюджету до місцевих бюджетів було перераховано трансферти, в т. ч.:

- медична субвенція – 15,3 млрд. грн., що на 1,7 млрд. грн., або на 12,7 відсотка **більше** ніж у першому кварталі 2017 року;
- освітня субвенція – 13,8 млрд. грн., що на 2,1 млрд. грн., або на 18,1 відсотка **більше** ніж у першому кварталі 2017 року;

Секвестр державного бюджету

При цьому пунктом 2 статті 54 Бюджетного кодексу України визначено, що, якщо за результатами квартального звіту про виконання Державного бюджету України має місце недоотримання надходжень загального фонду Державного бюджету України більше ніж на **15%** суми, передбаченої розписом державного бюджету на відповідний період, Міністерство фінансів України готує пропозиції про внесення змін до Державного бюджету України. З огляду на те, що фактичне недонадходження становило **22,5%**, Міністерство фінансів на виконання Закону розпочинає розробку змін до закону про Державний бюджет що передбачає його секвестр.

Міністерство фінансів на виконання Закону надіслало пропозиції (лист МФУ від №04100-05-3/77ДСК від 06.04.2018) та розпочинає розробку змін до закону про Державний бюджет, що передбачає скорочення непершочергових видатків.

Деструктивний вплив політики на фінансову ситуацію

Суттєвою причиною складної фінансово-бюджетної ситуації першого кварталу 2018 року з перспективою впливу на весь фінансовий рік, крім вищезгаданих факторів, стало невиконання плану доходів та розпису бюджету 2017 року, що вимагало здійснення додаткових запозичень, зокрема:

1. Під час схвалення змін до бюджету 2017 року в липні минулого року відбулося втручання окремих народних депутатів України за безпосередньої підтримки Президента України в роботу Комітету ВРУ з питань бюджету, що штучно та умисно створило дисбаланс щодо виконання державного бюджету 2017 року з метою зменшення планових показників по податкам від ЗЕД, зокрема по податку на імпортний ПДВ, (перевиконання перераховувалось на будівництво доріг).

Керівництвом Мінфіну при розгляді змін на Комітеті ВРУ з питань бюджету було повідомлено, що запропоновані в проекті до другого читання показники доходів, які сформовані не на підставі макроекономічних моделей і здорового глузду, а з політичних міркувань і з порушенням закону, Мінфіном не підтримуються, як такі що розбалансують бюджетну систему, викривають макроекономічну ситуацію та призводять до значних негативних наслідків.

Зокрема, в запропонованій редакції збільшення імпортного ПДВ на 8,5 млрд. грн. при фактичному його перевиконанні за перше півріччя на 17,6 млрд. грн., було нічим іншим, як політичною корупцією та порушенням Бюджетного кодексу України з метою перевиконання по занижених митних платежах. Як наслідок, втрати державного бюджету становили близько 12,3 млрд. гривень.

Довідково: Щодо виконання окремих платежів у 2017 році

- «Податок та збір на доходи фізичних осіб» – невиконання затвердженого показника становить 2 144,4 млн. гривень. Показник ПДФО було збільшено на 1 393,8 млн. грн. за пропозиціями народних депутатів України без відповідних розрахунків, під час внесення змін до Державного бюджету України на 2017 рік (прийняті ВРУ 13.07.2017);

- «Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України» – невиконання затвердженого показника становить 579,6 млн. грн. і обумовлено врахуванням пропозиції НКРЗІ по збільшенню доходної частини на 693,0 млн. грн. за рахунок змін податкового

законодавства. Мінфіном при поданні проекту змін до Державного бюджету України на 2017 рік було запропоновано зменшення показника зазначеної рентної плати на 567,6 млн. гривень. Водночас народними депутатами пропозиція Мінфіну була відхиlena;

- «Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування» – невиконання визначеного на 2017 рік показника на 18 155,8 млн. грн. відбулося в основному за рахунок росту обсягів бюджетного відшкодування. Під час підготовки змін до державного бюджету на 2017 рік Урядом пропонувалося зменшити затверджений показник ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування на 10,3 млрд. грн., однак при затвердженні змін була врахована пропозиція народних депутатів, а саме зазначений показник збільшено на 1,3 млрд. грн.;

- «Рентна плата за користування надрами для видобування природного газу» – невиконання затверженого показника становить 203,3 млн. грн., при цьому переплата протягом 2017 року по зазначеному платежу збільшилася на 4,8 млрд. грн. Мінфіном при поданні проекту змін до Державного бюджету України на 2017 рік, було запропоновано зменшення показника зазначеної рентної плати на 3,4 млрд. грн. через суттєве зменшення обсягів видобування природного газу за договорами по спільній діяльності.

Незважаючи на консультації з Президентом України та з членами коаліції позиція Мінфіну була відхиlena.

Проте, враховуючи що зміни до Державного бюджету України на 2017 рік також містили норми включені Урядом для вирішення ряду нагальних та надзвичайно актуальних питань, які не могли бути відтерміновані на осінь, зокрема видатки для Національної академії медичних наук, на лікування громадян за кордоном, на забезпечення сектору оборони і безпеки, фінансування житлових субсидій та ряду інших гострих питань, Мінфін все ж таки запропонував підписати зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» прийняті Верховною Радою України 13 липня 2017 року.

2. Неотримання заключного траншу у сумі 600 млн. євро, який був запланований в рамках Третьої програми макрофінансової допомоги на 2017 рік. Прогрес, досягнутий у реалізації 4-х зобов'язань, які залишилися невиконаними, було визнано Європейською Комісією недостатнім. Так, в ході переговорів, Європейською Комісією було визначено основною вимогою для отримання коштів – механізм автоматичної перевірки електронних декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Незважаючи на всі прийнятті заходи (про що неодноразово доповідалось Президенту України, з метою його сприяння у впливі на ДСТЗІ та НАЗК які саботували впровадження цієї вимоги), запуску автоматичної перевірки декларацій не відбулось – що привело до відмови ЄС надати передбачений бюджетом транш.

3. Невиконання планових показників з надходження коштів від приватизації державного майна у 2017 році Мінфін був змушений заміщувати за рахунок запозичень. Тривалий час відсутність прозорої приватизації не лише погіршує інвестиційну привабливість підприємств, що йдуть на приватизацію, а й призводить до втрат бюджету та невиконання зобов'язань України перед міжнародними партнерами.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» планові показники з надходження коштів від приватизації державного майна були встановлені на рівні 17,1 млрд. гривень.

Фактичні надходження від приватизації державного майна у 2017 році становили лише 3,376 млрд. гривень.

Довідково: Основними причинами стала несвоєчасна підготовка Фондом держмайна та прийняття рішень Кабінетом Міністрів України щодо продажу об'єктів паливно-енергетичного комплексу, зокрема ПрАТ «Миколаївська ТЕЦ», ПрАТ «Дніпровська ТЕЦ», ПАТ «Криворізька теплоцентраль», ПАТ «Хмельницькобленерго», ПАТ «Миколаївобленерго», ПАТ «Запоріжжяобленерго», ВАТ «Тернопільобленерго», АК «Харківобленерго», ПАТ «Центренерго» та суттєве блокування процесу приватизації на вищому політичному рівні.

З метою заміщення неотриманих коштів макрофінансової допомоги ЄС та недонадходження від приватизації Мінфіном в кінці 2017 року було терміново активізовано роботу щодо залучення коштів на внутрішньому ринку капіталу. Разом з тим, у зв'язку з політикою Національного банку України щодо таргетування інфляції шляхом збільшення облікової ставки НБУ, вартість державних запозичень на внутрішньому ринку значно збільшилась, а інвесторами починаючи з кінця 2017 року надається перевага короткостроковим інструментам з погашенням у 2018 році, що вимагає збільшення планових показників погашення державного боргу та, відповідно, державних запозичень.

У результаті додаткова потреба (понад передбачених бюджетом на цей рік) у витратах з погашення та обслуговування державного боргу у 2018 році та, відповідно, додатковий обсяг державних запозичень станом на 30.03.2018 прогнозується в обсязі близько 40 млрд. гривень.

Перспективи та ризики виконання бюджету протягом року

Макроекономічні тенденції, зокрема темпи росту економіки та дії Нацбанку спрямовані на обмеження грошової маси не дають можливості сподіватись на більш оптимістичний сценарій виконання бюджету 2018 року, особливо в умовах відсутності співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, короткоглядними передвиборчими ініціативами, свідомій дестабілізації політичної ситуації як опонентами, так і членами провладної більшості.

Очікується, що фактори, які деструктивно впливали протягом першого кварталу, збережуться або посиляться протягом наступних трьох кварталів. Так, вже спостерігаються активні скоординовані дії щодо блокування ініціатив Міністерства фінансів України в Парламенті, зокрема щодо запровадження середньострокового бюджетування (що позбавило б можливостей маніпулювати нереалістичними обіцянками у передвиборчій період), а також запровадження нової моделі корпоративного управління у державних банках, що передбачає створення незалежних наглядових рад (що позбавило б політичного та незаконного впливу на діяльність держбанків). Також спостерігається штучна затримка у виплаті у повній сумі прибутку НБУ за 2017 рік відповідно до законів про бюджет та бюджетних розписів – що штучно створює проблеми із ліквідністю.

Уже зараз є об'єктивна необхідність вишукування додаткового ресурсу для:

Виплати заробітної плати шахтарям

Відповідно до рішення Кабінету Міністрів України Мінфін здійснив наближення асигнувань на квітень у сумі **221,8 млн. грн.** (довідка від 05.04.18 № 119). Тобто, у квітні 2018 року буде використана уся річна сума (900,0 млн. грн.). Таким чином, до кінця року по зазначеній бюджетній програмі відсутнє джерело фінансування поточних видатків (заробітна плата працівників державних вугледобувних підприємств). Завдяки підтримки Уряду, Мінфіну вдалося удосконалити механізми покриття собівартості збиткових шахт шляхом пріоритетизації виплат по зарплаті та посилити контроль за використанням коштів шляхом переведення шахт на обслуговування в Держказначейства. Ці дії значно ускладнять маніпулювання ситуацією у власних інтересах групами, що паразитують на державному вугільному секторі.

Довідково:

Протягом тривалого часу і до сьогодні вугільна галузь є дотаційною (2015 рік – 1 997,9 млн. грн., 2016 рік – 2 292,8 млн. грн., 2017 – 2 823,1 млн. грн., 2018 – 2 452,9 млн. грн.). Левова частина загального обсягу державної підтримки спрямовується на оплату праці працівників державних вугледобувних підприємств (2015 рік – 71%, 2016 рік – 82%, 2017 – 75%). У 2018 році за бюджетною програмою КПКВК 1101590 "Здійснення заходів із забезпечення вітчизняного виробництва вугільної продукції та подальшого реформування державного сектору вугільної промисловості" передбачено – 1 300,0 млн. грн., у тому числі: 900,0 млн. грн. – на заробітну плату.

Утримання закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації становить додатково близько 2 млрд. гривень

Ситуація виникла у зв'язку із тим, що під час доопрацювання проекту бюджету у Верховній Раді України за принциповим наполяганням народних депутатів України на фінансування з місцевих бюджетів передані лише вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації, які мають статус окремих юридичних осіб.

Довідково:

Зазначений ресурс не передбачався в бюджеті з наступних підстав: у 2014 році були внесені зміни до Бюджетного кодексу України і встановлено, що з 1 січня 2018 року вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації мають фінансуватися з обласних бюджетів.

З урахуванням вказаних вимог було підготовлено проект Державного бюджету України на 2018 рік, який передбачав передачу вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації на фінансування з місцевих бюджетів.

На сьогодні вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації, які не мають статусу окремих юридичних осіб та є структурними підрозділами вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, залишилися на фінансуванні з державного бюджету. Зазначене рішення не підкріплена фінансовим ресурсом і на цей час додаткова потреба в коштах на 2018 рік на утримання вказаних закладів становить близько 2 млрд. гривень.

Прийняття невиваженого рішення, яке фінансово не обґрунтоване, може призвести до утворення заборгованості із соціальних виплат працівникам вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації та оплати комунальних послуг. Одним із джерел покриття додаткових видатків може бути резерв освітньої субвенції.

Невиконання планових показників з надходження коштів від приватизації державного майна у 2018 році

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» планові показники з надходження коштів від приватизації державного майна були встановлені на рівні **21,3 млрд. гривень.**

07.03.2018 набрав чинності Закон України «Про приватизацію державного та комунального майна».

З березня 2018 року приватизація об'єктів державної власності призупинена до приведення нормативно-правових актів, що регулюють процедури продажу, у відповідність із новою редакцією Закону України «Про приватизацію державного та комунального майна».

Було знято з продажу низку інвестиційно-привабливих об'єктів, які планувалися до продажу в березні.

Тому існує ймовірність, що після прийняття всіх нормативно-правових актів Фондом держмайна не вистачить часу для підготовки та продажу запланованих об'єктів.

Разом з тим, за інформацією Фонду держмайна, ними продовжується підготовка 3 об'єктів, що підпадають під визначення перехідного законодавства (частина друга Прикінцевих та перехідних положень Закону) та приблизно оцінені: ПАТ «Одеський припортовий завод» від 1 342,084 до 3 421,284 млн. грн.) та ПАТ «Суміхімпром» (від 250 млн. грн.), ПАТ «Центренерго» (від 5000 млн. грн.).

Таким чином, навіть за умови продажу цих об'єктів, у разі затягування з нормативно-правовим врегулюванням та фактичною реалізацією нового закону про приватизацію, недовиконання надходжень від приватизації може становити **від 12 до 17 млрд. гривень.** Крім того варто зазначити, що приватизація у передвиборчій період прогнозовано викличе менше попиту з боку інвесторів через невизначеність політичних перспектив розвитку країни.

Додаткові видатки на покриття дефіциту коштів бюджету Пенсійного фонду у 2018 році становитимуть 19,9 млрд. гривень

Довідково:

Урядом прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 №103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб». Додаткові видатки на реалізацію зазначеної постанови у 2018 році становитимуть 2,6 млрд. гривень.

Також на сьогодні очікується недонадходження ЄСВ до Пенсійного фонду у сумі 7,9 млрд. грн. Збільшення видатків на виплату пенсій внутрішньо переміщеним особам – 2,3 млрд. грн. до кінця поточного року. Збільшення додаткових видатків на проведення осучаснення пенсій з урахуванням фактичних даних – 7,1 млрд. гривень.

Ураховуючи тенденцію надходжень у січні–березні 2018 року очікуване невиконання розпису загального фонду державного бюджету за підсумками першого півріччя може становити близько 12 млрд. гривень.

При цьому у квітні 2018 року очікується перерахування 1,4 млрд. грн. по митному експерименту у зв'язку з перевиконанням розпису січня та погодженням індикативних показників Комітетом ВРУ з питань бюджету.

Разом з тим уже на сьогодні очевидні ризики виконання доходної частини бюджету, зокрема:

рентна плата за надра – 5,3 млрд. грн.;

податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування – 7,7 млрд. грн. через більші обсяги відшкодування ПДВ;

акцизний податок – 3,3 млрд. грн. ризик виконання через скорочення обсягів виробництва та реалізації тютюнових виробів. У бюджеті 2018 року прогнозні обсяги виробництва та реалізації тютюнових виробів враховані за даними МінАПК та Асоціації "Укртютюн" та співпадають з фактичними показниками 2017 року;

дивіденди (доход), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність – 0,6 млрд. грн., при прийнятті Закону України "Про Державний бюджет України на 2018 рік" у Верховній Раді України без відповідних розрахунків було збільшено частину чистого прибутку та дивіденди на 1,0 млрд. грн., з яких дивіденди 0,6 млрд. грн.;

Крім того, Главою НАК «Нафтогаз» повідомлено, що, у зв'язку із відсутністю ліквідності, НАК «Нафтогаз» не вбачає можливості виплатити передбачені в бюджеті 21,5 млрд. грн.;

частина чистого прибутку (доходу) господарських організацій (державних унітарних підприємств та їх об'єднань), що вилучається до державного бюджету відповідно до закону – 2,7 млрд. грн., ризик виник у зв'язку з тим, що у грудні 2017 року Урядом було прийнято ряд рішень про зниження нормативу відрахування частини чистого прибутку окремим суб'єктам господарювання та прийняттям у Верховній Раді України без відповідних розрахунків було збільшено частину чистого прибутку та дивіденди на 1,0 млрд. грн., з яких частина чистого прибутку 0,4 млрд. грн.;

кошти, що перераховуються НБУ – 5,9 млрд. грн., за пропозицією народних депутатів України у державному бюджеті на 2018 рік затверджена сума 50,5 млрд. гривень. Листом від 14.11.2017 № 62-0008/77524 Національний банк України повідомив, що сума коштів, яка підлягатиме перерахуванню у 2018 році, становитиме 48,8 млрд. грн., проте у березні 2018 року в робочому порядку було поінформовано Міністерство фінансів України про очікуване затвердження правлінням НБУ суми прибутку для перерахування в бюджет в обсязі лише 44,6 млрд. гривень.

Плата за експлуатацію газорозподільних систем або їх складових – 1,2 млрд. грн., у державному бюджеті врахована сума за пропозицією народних депутатів України без відповідних розрахунків. Фактичні надходження за перший квартал 2018 року становлять 658,2 тис. гривень.

Окремо необхідно звернути увагу на фінансові дисбаланси між державним та місцевими бюджетами, та недостатня ефективність використання коштів органами місцевої влади.

Протягом 2017 року було розподілено 29,3 млрд. грн. вільних залишків коштів загального фонду місцевих бюджетів, обсяг яких на 1 січня 2017 року

становив 31,3 млрд. грн., та спрямовано лише 4,1 млрд. грн. (14,2%) на заробітну плату, оплату енергоносіїв та інші захищенні видатки та 25,2 млрд. грн., або 85,8% – на фінансування капітальних та інших непершочергових видатків.

Аналогічна ситуація з розподілом понадпланових надходжень загального фонду. Так, із розподілених протягом минулого року 20,0 млрд. грн. коштів лише 3,8 млрд. грн., або 19,2% спрямовано на заробітну плату, оплату енергоносіїв та інші захищенні видатки та 16,2 млрд. грн., або 80,8% – на фінансування капітальних та інших непершочергових видатків.

Незважаючи на стабільні темпи росту доходів місцевих бюджетів та змінення їх фінансової спроможності завдяки бюджетній децентралізації, станом на початок 2018 року по окремих регіонах залишилась кредиторська заборгованість по заробітній платі з нарахуваннями по галузях «Освіта» і «Охорона здоров'я» в обсязі 39,6 млн. грн., з яких прострочена – 0,2 млн. гривень.

Довідково:

97,5% всієї заборгованості рахується по 4-х областях (Івано-Франківська – 23,9 млн. грн., Донецька – 6,5 млн. грн., Закарпатська – 5,6 млн. грн., Чернігівська – 2,6 млн. грн.). Решта заборгованості – по окремих бюджетах Дніпропетровської (0,4 млн. грн.), Житомирської (0,4 млн. грн.), Херсонської (0,1 млн. грн.), Львівської, Тернопільської, Чернівецької (разом 0,06 млн. грн.).

Разом з тим, для вирішення цього проблемного питання у грудні 2017 року Уряд (розпорядження Кабінету Міністрів України № 935-р від 21.12.2017) збільшив обсяг стабілізаційної дотації та додатково виділив 237,8 млн. грн. (Закарпатська – 21,1 млн. грн., Івано-Франківська – 64,9 млн. грн., Львівська – 46,0 млн. грн., Тернопільська – 65,3 млн. грн., Чернігівська – 40,5 млн. грн.), та доручив обласним державним адміністраціям здійснити розподіл обсягу стабілізаційної дотації між обласним бюджетом, бюджетами міст обласного значення, районними бюджетами та бюджетами об'єднаних територіальних громад для спрямування на оплату праці з нарахуваннями працівників закладів охорони здоров'я та освіти.

Тобто, місцеві органи влади мали достатній ресурс для вирішення питання заборгованості по заробітній платі, проте кошти використовувались неефективно, оскільки:

по-перше, наявність кредиторської заборгованості одночасно із наявністю значних залишків коштів (в т. ч. залишків освітньої та медичної субвенцій) на кінець року, зокрема по обласних бюджетах, свідчить про необґрунтовані підходи до розподілу додаткового обсягу стабілізаційної дотації;

по-друге, при здійсненні розподілу наявного фінансового ресурсу (вільних залишків коштів та понадпланових надходжень) не у всіх випадках враховується пріоритетність спрямування бюджетних коштів.

Не змінюються підходи до розподілу вільних залишків і у поточному році, обсяг яких станом на 1 січня 2018 року становив 29,2 млрд. грн. (без урахування залишку субвенцій на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій в сумі 1,2 млрд. грн.).

Із розподілених протягом 2-х місяців п. р. 7,6 млрд. грн. лише 1,0 млрд. грн., або 12,9% спрямовано на заробітну плату, оплату енергоносіїв та інші захищенні видатки в той час, як на фінансування капітальних та інших непершочергових видатків – 6,6 млрд. грн., або 87,1%.

Відсутність прогресу по ключовим реформам і зобов'язань в рамках співробітництва з МВФ та Світовим банком

Так, відповідно Меморандуму про економічну та фінансову політику від 20 березня 2017 року Україною було взято на себе зобов'язання щодо продовження програми реформ, зокрема:

- запровадження пенсійної реформи;
- запровадження реформи системи освіти;
- створення антикорупційних судів;
- запровадження прозорої приватизації;
- запровадження системи монетизації субсидій;
- створення Служби фінансових розслідувань;
- злиття податкової і митної адміністрацій в одну юридичну особу;
- запровадження середньострокового бюджетування;
- приведення тарифів на газ до ринкового рівня.

Україна вже виконала більшість зобов'язань перед МВФ, основними заходами для завершення четвертого перегляду спільної з МВФ Програми «EFF» на сьогодні залишились створення Вищого антикорупційного суду та запровадження автоматичного коректування цін на газ.

Створення Вищого антикорупційного суду відбувається надзвичайно повільно, відповідний законопроект був прийнятий в першому читанні лише 1 березня 2018 року. Разом з тим паралельно йдуть спроби змінити законодавство з метою встановлення контролюованості НАБУ та дискредитації його діяльності, що підриває довіру міжнародних партнерів до України та створює загрози для продовження їхньої підтримки України.

Також необхідно зазначити, що невиконання програми МВФ або відмова від її виконання автоматично позбавляє Україну можливості отримати пільгові кредити на фінансування державного бюджету інших партнерів (Світовий банк та ЄС) та буде негативно оцінено іноземними інвесторами, зважаючи на і так доволі низькі кредитні рейтинги України, що може поставити під загрозу виконання в повному обсязі плану державних зовнішніх запозичень до загального фонду державного бюджету в обсязі 91,2 млрд. гривень. Крім того, за спільними оцінками НБУ та МФУ у разі передчасного зупинення програми МВФ курс долара значно перевищить показники, на основі яких розраховано бюджет (30,1), відбудеться стрімке зростання інфляції та уповільнення зростання економіки. Це потребуватиме суттєвого перегляду бюджету та коригування всіх видатків, в тому числі і соціальних.

Пропозиції

Міністерством фінансів України вживаються всі заходи для утримання ситуації під контролем (виконуючи в т. ч. невластиви функції, зокрема координації впровадження автоматичної перевірки декларацій, проведення перемовин щодо енергетичних питань).

Проте продовження цілеспрямованої дестабілізації політичної ситуації та саботаж реформ може призвести до виходу фінансової ситуації з-під контролю.

Ураховуючи вищевикладене, зважаючи на те, що 2018 рік як передвиборчий несе ризики популізму та непродуманих кроків, з метою

уникнення фінансової кризи, зупинки бюджетних видатків та забезпечення фінансування захищених статей та соціальних програм в повному обсязі прошу:

Забезпечити виконання домовленостей з:

- МВФ (отримання траншу 1.9 млрд. дол. США) – щодо прийняття закону про створення Вищого антикорупційного суду та автоматичного коректування тарифів на газ до імпортного паритету;
- Світовим банком (отримання пільгової позики розміром ~ 600 млн. дол. США на політику розвитку) – щодо розпочатку земельної реформи та впровадження корпоративного управління в державних банках;
- Єврокомісією (отримання макрофінансової допомоги обсягом 1 млрд. євро) – щодо демонстрації до 1 травня 2018 року суттєвого прогресу у перевірці декларацій про майно. Передумовою для цього є забезпечення ефективного автоматизованого доступу до всіх відповідних баз даних та встановлення програмного забезпечення, яке автоматизує значну частину перевірки декларацій про майно. Проте наразі продовжується протидія запуску цієї системи, що ставить під загрозу початок нової програми Макрофінансової допомоги.

Забезпечити підтримку прийняттю реформ, ініційованих Мінфіном:

- підтримати законопроект 8157-1 щодо створення Національного бюро фінансової безпеки як такий, що побудований на базі Урядового законопроекту щодо створення Служби фінансовий розслідувань. Сприяти його найскорішому схваленню Парламентом та наступній імплементації;
- прийняття законопроектів 8044, 8043 та 8175 щодо запровадження бюджетної реформи;
- забезпечити проведення структурної реформи ДФС, проведення конкурсів та призначення керівництва на постійній основі.

Бюджет на цей рік готувався на умовах, що Україна повністю виконуватиме взяті на себе міжнародні зобов'язання, зокрема продовжуватиме співпрацю з МВФ у 2018 році. У разі втрати перспектив продовження Програми МВФ терміново внести до Парламенту зміни до бюджету, що будуть відображати відповідні реалістичні показники та наслідки – девальвація гривні, збільшення інфляції, уповільнення економічного зростання, зменшення витрат, погіршення умов та можливостей зовнішніх запозичень.

У разі покращання ситуації на фондових ринках, стабілізації внутрішньополітичної ситуації та прогресу переговорів з МВФ, доцільно розглянути варіант здійснення найближчим часом до випуску ОЗДП існуючих серій на суму близько 0,5 млрд. дол. США. Вихід на зовнішні ринки не лише забезпечить фінансування дефіциту поточного року, а й зменшить боргове навантаження 2019–2021 років за рахунок активних операцій з ОЗДП.

З огляду на пряму взаємозалежність між політичною та фінансовою ситуаціями:

провести відповідні консультації з Президентом України та членами коаліції щодо підтримки ключових реформ Уряду та недопущення дестабілізації політичної ситуації,

взяти під особистий контроль виконання зобов'язань, які взяті Україною перед міжнародними партнерами.

Міністр

О.ДАНИЛЮК